

Netanyahu'suz bir İsrail Mümkün mü? - Umut Uzer

Son iki yılda dört seçimin yapıldığı İsrail'de istikrarlı bir hükümet kurma çabaları devam ediyor. Nisan 2019, Eylül 2019, Mart 2020 ve Mart 2021 tarihlerinde yapılan genel seçimlerden uzun süreli bir iktidar çıkmasa da, Binyamin Netanyahu başbakan olarak görevini sürdürmeye devam etti ve böylece İsrail'in ilk başbakanı David Ben Gurion'dan bile daha uzun süre başbakanlık yapmış oldu. Diğer bir deyişle, 1996-1999 arası ve 2009'dan günümüze kesintisiz başbakanlık koltuğunda oturan Netanyahu tam bir siyaset ustası olarak yönetimde kalmayı başardı.

Ancak 23 Mart 2021 seçimleri sonrası Netanyahu kendisine verilen 28 günlük sürede bir hükümet kurmayı başaramadı. Her ne kadar aldığı yüzde 24 oy ile *Likud* seçimlerden birinci parti olarak çıksa da, kendisi hakkında devam etmekte olan üç görevi kötüye kullanma, rüşvet ve yolsuzluk davası sebebiyle ciddi manada yıpranmış durumda. Dolayısıyla, bu siyasi iklimde ülke Netanyahu taraftarları ve karşıtları olarak ikiye bölünmüş durumda.

Son dört seçime kısaca bakmak gerekirse, Nisan 2019 seçimlerinde eski genelkurmay başkanı Benny Gantz'ın Mavi Beyaz (*Kahol Lavan*) partisi ile aynı sayıda (35) milletvekili çıkaran Netanyahu'nun *Likud* Partisi, Eylül 2019 seçimlerinde 33 milletvekilliği kazanan Mavi Beyaz'dan bir az sandalye kazanabilmişti. Mart 2020 seçimlerinde ise *Likud36*, Mavi Beyaz 33 milletvekilliği kazandı. Buna karşılık Arap partilerinden oluşan Birleşik Liste 15 *Knesset* üyeliği kazanarak yasamadaki Arap temsilini önceki seçimlere göre artırdı.

Son seçimlerde (Mart 2021) ise Likud 30 milletvekilliği çıkarırken, Mavi Beyaz'dan ayrılan Yair Lapid'in Gelecek Var (*Yeş Atid*) Partisi 17 milletvekilliği kazanarak ikinci parti oldu. İsrail Cumhurbaşkanı Reuven Rivlin tarafından hükümeti kurma görevi önce Netanyahu'ya verilse de yeterli desteği alamadığı için 5 Mayıs 2021'de bu görev Yair Lapid'e tevdi edildi. Eski bir televizyon programcısı olan Lapid'in partisi İsrail siyasetinin merkezinde yer alıyor. 2013-2015 arasında dinci partilerin hükümette yer almasını engelleyip partisini koalisyon hükümetine sokan Lapid, laik orta sınıfların temsilcisi olarak görülebilir. 28 gün içinde hükümeti kurabilmesi için hem sağcı *Yamina* (Sağa Doğru) partisinin lideri Naftali Bennett'i yanına çekmesi, hem de İslami hareketin temsilcisi Mansour Abbas'ın *Raam* (Birleşik Arap Listesi) partisinin 4 milletvekilinin resmen hükümete girmese bile dışarıdan Lapid'in veya Bennett'in başbakanlığında kurulması beklenen hükümete destek vermesi gerekiyor.

Bunun mümkün olup olmayacağı önümüzdeki haftalarda belli olacak ancak bu kadar değişik unsurlardan oluşan meclisteki partilerden bir hükümet çıkarmak oldukça zor. Farklılıklar o kadar belirgin ki İsrail Parlamentosu *Knesset*'te, kadın aday göstermeyen *Şaş* ve Birleşik Tevrat Yahudiliği (*Yahadut HaTorah*) gibi dinci (haredi) partiler olduğu gibi, Tanrıya inanmadığını açıklayan İşçi Partisi lideri Merav Michaeli gibi milletvekilleri de var. Ayrıca İsrail vatandaşı Filistinlilerin milletvekilleri arasında sosyalistlerden, İslamcılara kadar siyasi yelpazenin farklı yerlerinden temsilciler mevcut. Tabii bu kadar farklı görüşlere sahip partilerin beraber bir koalisyon hükümeti kurmalarının zor olduğu söylenebilirse de geçmişte bu mümkün olabildi.

Aslında İsrail'de, kurulduğu 1948 yılından bugüne kadar hiçbir zaman bir parti tek başına iktidara gelemedi ancak 1977 yılına kadar hükümetlerin büyük ortağı her zaman İşçi Partisi oldu. Ayrıca bu partinin hegemonyası sadece siyasetle sınırlı kalmayıp medyada, kültür hayatında ve büyük bir sendika olan *Histadrut*'ta da kendisi gösterdi. 1977 yılında ilk defa sağ kanattan *Likud* Partisinin iktidara

gelmesi aslında İsrail'in sağa kayışının habercisi oldu. Bu tarihten sonra zaman zaman İşçi Partisi 1992-1996 arasındaki Yitzhak Rabin ve Şimon Peres döneminde olduğu gibi tekrar hükümeti kursa bile, *Likud*'un İsrail siyasetindeki etkisi son dönemlerde daha belirgin oldu.

Likud iktidarlarının son yıllardaki İsrail dış politikası dikkate alınırda Amerika'nın yanında Rusya ve Hindistan ile de olumlu ilişkiler geliştiren İsrail, 2020 yılında imzalanan Hz. İbrahim Anlaşması (*Abraham Accords*) ile öncelikle Birleşik Arap Emirlikleri ve Bahreyn ile ilişkilerini normalleştirdi. Böylelikle İsrail, İran'ı tehdit olarak gören Körfez'deki ülkeler ile ilişkilerini normalleştirmeye başlarken, kısa bir süre sonra bu sürece Fas ve Sudan da katıldı. Bunların sonucu olarak Arap dünyasının önemli bir kısmında Filistin meselesi, en azından hükümetler nezdinde önemini kaybetti ancak bu tabii ki meselenin Arap toplumları açısından yok olduğu anlamına gelmez.

Bu gelişmeler dışında, İsrail'i resmen tanıyanlar arasına Avrupalı küçük bir devlet olan Kosova'nın da katıldığı ve Mart 2021'de Kudüs'te büyükelçilik açtığını eklemek gerekir. Böylelikle, Kosova ABD ve Guatemala'nın ardında bu şehirde büyükelçilik açan üçüncü ülke oldu. Bu durum İsrail açısından olumlu bir gelişme olarak kaydedildi çünkü Kosova'nın bu kararı ile ilk defa bir Müslüman ülke Kudüs'te büyükelçilik açmış oldu. Öbür taraftan, İsrail Kosova'yı tanıdı ancak bu karar Kosova'yı kendi topraklarının bir parçası olarak gören Sırbistan'ı rahatsız etti.

İsrail'in dış politikasındaki yeni açılımları ve Covid'e karşı halkını aşılamadaki başarıları ile yukarıda tartışılan hükümet kurma konusundaki istikrarsızlığı karşılaştırıldığında ortaya ciddi bir çelişki çıkmakta. Koalisyon hükümetleri kurmak için 120 sandalyeli *Knesset*'te 61 milletvekilinin desteği gerekiyor. Öbür taraftan, yüzde 3,25 barajını geçmenin yeterli olduğu bir sistemde, çeşitli küçük partiler koalisyon görüşmelerinde temsil oranlarının çok üstünde etkili olabiliyorlar. Ayrıca, toplumsal çekişmeler dindar-laik, Yahudi-Arap ekseninin ötesine geçip sağ kesimde de sol kesimde de ciddi ayrışmalar oluşturmakta.

Buradaki temel soru, siyasi krizi aşmak için farklı etnik, dini ve ideolojik akımların temsilcilerinin Netanyahu karşıtlığı merkezinde birleşip bir koalisyon kurup kuramayacakları. Eğer bunu başaramazlarsa İsrail için beşinci bir seçim kaçınılmaz gözüküyor.

Umut Uzer

Doç. Dr., İstanbul Teknik Üniversitesi

2011 yılından beri İstanbul Teknik Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Bölümünde tam zamanlı öğretim üyesi olarak çalışan Umut Uzer, aynı zamanda bu üniversitenin Siyaset Çalışmaları yüksek lisans programında ve Siyasal ve Toplumsal Düşünceler doktora programında dersler vermektedir. Yazdığı kitaplar dışında, Türk milliyetçiliği, Türk dış politikası, Türkiye’de Filistin algısı, Türkiye-İsrail ilişkileri ve Orta Doğu üzerine İngilizce, Türkçe ve Almanca olarak yaptığı yayınlar uluslararası ve ulusal dergilerde basılmıştır. Yazmış olduğu kitaplar: An Intellectual History of Turkish Nationalism: Between Turkish Ethnicity and Islamic Identity (2016), Identity and Turkish Foreign Policy: The Kemalist Influence in Cyprus and the Caucasus (2010)

Copyright@UIKPanorama

All rights reserved. Opinions expressed in this work belongs to the interviewer and interviewee alone, and do not imply endorsement by the IRCT, the Editorial Board or the editors of the Panorama.

Bu yazıya atıf için:

Umut Uzer, “Netanyahu’suz bir İsrail Mümkün mü?” Panorama, Çevrimiçi Yayın, 11 Mayıs 2021, <https://www.uikpanorama.com/blog/2021/05/11/netanyahusuz-bir-israil-mumkun-mu>

Panorama’da Ne Var?

[Netanyahu’suz bir İsrail Mümkün mü? - Umut Uzer](#)

[Foreign Policy w/ Barçın Yinanç: Interview with Selim Yenel](#)

[Gender in International Development - Rahime Süleymanoğlu-Kürüm](#)

[AB-Türkiye İlişkilerinde İşlemsel Bir Koşulluluğa Doğru mu? - Ebru Turhan](#)